

*Ромась Д. С.,**аспірант кафедри цивільного права та процесу**Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ОБ'ЄКТИВНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Анотація. Статтю присвячено визначенню об'єктивних умов виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, якими є протиправна поведінка, завдання шкоди та причинно-наслідковий зв'язок.

Зазначено, що формами протиправної поведінки є дія та бездіяльність. Протиправною дією є активна поведінка особи-порушника, яка спрямована на порушення об'єктивного та (або) суб'єктивного авторського права. Протиправна бездіяльність в авторському праві є пасивною поведінкою особи, що виражається у невиконанні тих дій, які вона повинна була і могла здійснити в конкретній ситуації.

Шкода як одна з об'єктивних умов виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права може бути майновою та немайновою. Майнова шкода за порушення авторського права полягає у негативних наслідках від правопорушення. Зроблено висновок про те, що в авторському праві майнова шкода має більш широке розуміння: майнова шкода може бути завдана суб'єкту авторського права не лише через знищення або пошкодження речі, у якій утілений об'єкт авторського права, а й шляхом перекручення змісту твору, внесення змін до твору без відома автора. Проаналізовано, що особливістю захисту авторського права є те, що потерпілий повинен вибрати лише один вид відшкодування майнової шкоди – або відшкодування збитків (реальні або упущена вигода), або стягнення доходу, отриманого внаслідок порушення, або ж виплату компенсації. Виплата компенсації є спеціальним заходом цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права і передбачена лише за порушення авторських і суміжних прав.

Шкода в авторському праві відшкодовується двома способами залежно від об'єкта посягання: грошове відшкодування або в натурі. Доведено, що в авторському праві спосіб відшкодування майнової шкоди залежить від двох обставин: 1) приналежність об'єкта авторського права до заміної або незаміної речі; 2) шкідливі наслідки. Якщо річ заміня, то потерпілий може вимагати відшкодування шкоди в натурі шляхом передання речі того ж роду та тієї ж якості або погадження пошкодженої речі. Якщо ж річ незамінна, то потерпілий вимагатиме лише відшкодування збитків, оскільки передання речі того ж роду та тієї ж якості або погадження пошкодженої речі буде неможливим.

Моральна шкода за порушення авторського права має свій вияв через приниження честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Причинно-наслідковий зв'язок між дією або бездіяльністю (причина) та шкодою (наслідок) також є об'єктивною умовою виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. В авторському праві причинно-наслідковий зв'язок прослідковується між дією або бездіяльністю порушника авторського права

та шкодою, яка була завдана автору (або іншим особам, які володіють майновими авторськими правами).

Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, авторське право, протиправна поведінка, майнова шкода, компенсація, моральна шкода, причинно-наслідковий зв'язок.

Постановка проблеми. Питання порушення авторських прав у цивільному праві завжди було предметом багатьох досліджень та дискусій. Наукові розробки у цій сфері у своїй переважній більшості стосуються саме захисту авторського права, однак сьогодні не вирішеною є низка проблемних питань, пов'язаних із цивільно-правовою відповідальністю за порушення авторського права. Гострота проблеми зумовлена відсутністю наукових досліджень у сфері підстав виникнення цивільно-правової відповідальності, об'єктивних та суб'єктивних умов її виникнення, інших питань, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Свого часу питання об'єктивних умов виникнення цивільно-правової відповідальності та захисту авторського права неодноразово ставало предметом дослідження вітчизняних науковців: С.Д. Гринько, Є.О. Харитоновна, О.І. Харитоновна, І.С. Канзафарової, Р.О. Стефанчука, А.С. Штефан. Водночас ними не було досліджено саме цивільно-правову відповідальність за порушення авторського права, зокрема об'єктивні умови для її виникнення. А тому в доктрині цивільного права й досі відсутнє ґрунтовне дослідження об'єктивних умов виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

Мета статті. Метою статті є встановлення об'єктивних умов виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішити такі завдання: виявити об'єктивні умови; з'ясувати їхні особливості у сфері авторського права; розкрити раніше недосліджувані явища у сфері цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

Вклад основного матеріалу. Об'єктивними умовами виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права є протиправна поведінка, завдання шкоди та причинно-наслідковий зв'язок.

Обов'язковою ознакою будь-якого правопорушення є протиправна поведінка, формами якої є дія та бездіяльність [1, с. 47–48]. Так, Є.О. Харитонов указує, що протиправною поведінкою є неправомірні дії або бездіяльність, які прямо заборонені законом або суперечать прямим приписам закону [2, с. 1059].

Розглядаючи дію як одну з форм протиправної поведінки, слід звернути увагу на те, що протиправною дією є активна

поведінка особи-порушника, яка спрямована на порушення об'єктивного та (або) суб'єктивного права.

Серед цивілістів переважає думка щодо розуміння протиправної діяльності як дії, що порушує права в об'єктивному розумінні. Тобто об'єктивне право слід розглядати як сукупність загальнообов'язкових норм, правил поведінки, за порушення яких настає відповідальність. Як влучно свого часу зазначав О.С. Іоффе, протиправність поведінки виражає його об'єктивну невідповідність вимогам правової норми [3, с. 316].

Так, формами об'єктивного права може бути законодавство, договір. У разі порушення авторського права таким об'єктивним правом є ЦК України та Закон України «Про авторське право і суміжні права» (та інші спеціальні закони), а також різноманітні договори: авторський, ліцензійний, видавничий тощо. Так, В.П. Грібанов протиправною називав поведінку, що порушує юридичні обов'язки, передбачені законом [4, с. 325].

На відміну від об'єктивного права суб'єктивне право виникає на основі об'єктивного права. Суб'єктивне цивільне право належить конкретній особі, а тому під суб'єктивним цивільним правом розуміють установлену законом міру дозволеної поведінки правомочної особи [5, с. 27]. С.М. Братусь пояснював суб'єктивне право як можливість вимагати від інших певної поведінки та міру поведінки й самого управомоченого [6, с. 11]. В.В. Вітрянський вважає, що умова протиправності належить не до дій або бездіяльності боржника, а до самого порушення суб'єктивних цивільних прав [7, с. 709]. Є.О. Харитонов та О.І. Харитонова володіння суб'єктивним правом розкривають через можливість поводитися певним чином; можливість вимагати певної поведінки від інших суб'єктів цивільного права; можливість звернутися у необхідних випадках до суду та інших органів за захистом порушеного права [8, с. 93].

Що стосується суб'єктивних авторських прав, то таке порушення є зазіханням на майнові та особисті немайнові права автора (або інших осіб, які володіють майновими правами). Такі права передбачені цивільним законодавством та спеціальним законом про авторське право.

Підсумовуючи усе вказане, на нашу думку, протиправні дії слід розглядати через порушення норм об'єктивного права, що посягає на чуже суб'єктивне право. Повертаючись до авторського права, слід зауважити, що дії, які порушують об'єктивне авторське право, передбачені ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9]. Як правильно вказує Т.М. Вахонєва, різні види порушення авторських прав призводять не лише до майнових утрат конкретних суб'єктів права інтелектуальної власності, а й впливають на економічний, духовний та інтелектуальний розвиток країни у цілому [10, с. 464].

Види протиправних дій у сфері авторського права мають вичерпний перелік, установлений у ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9]. Унаслідок проведеного нами аналізу цього закону протиправними діями під час порушення авторського права можуть бути: 1) дії, які порушують особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права; 2) опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг, а також Інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються

порушенням авторського права з використанням мережі Інтернет; 3) оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; 4) увезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення; 5) учинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права (та інші відповідно до закону).

Указані протиправні дії як умова цивільно-правової відповідальності є характерними виключно у разі порушення авторського права, а тому потребують ґрунтовного дослідження. Наприклад, діями, які порушують особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права, можуть бути перекручення, спотворення чи інша зміна твору або будь-яке інше посягання на твір, що може зашкодити честі і репутації автора (п. 4 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [9]. А.С. Штефан дії, що створюють загрозу порушення авторського права, не називає самостійним порушенням, однак пояснює, що вони формують підґрунтя для таких дій, породжують реальну можливість їх учинення. Як приклад науковець наводить підготовку до випуску у світ твору з порушенням його недоторканості або твору, на якому зазначено справжнє ім'я автора замість псевдоніму, на використанні якого наполягав автор: сам факт підготовки таких творів ще не становить порушення, однак воно відбудеться, якщо твори будуть опубліковані [11, с. 125–126]. Протилежної позиції притримується В.В. Луць, який вказує, що дії, які підпадають під ознаки посягання на права інтелектуальної власності, є винними, реальними, цілеспрямованими, тобто такими, що призведуть до порушення тих прав інтелектуальної власності, які закріплено у законі. Ці дії можуть мати і таку ознаку, як публічність, особливо якщо це стосується посягання на особисті немайнові права інтелектуальної власності [12, с. 163]. Уважаємо таку думку більш доцільною, оскільки загроза порушення авторського права є самостійним видом протиправної поведінки як винне, реальне, цілеспрямоване, публічне діяння, характерне лише для цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

Прикладом протиправної поведінки може слугувати не лише порушення норм закону, а й порушення умов договірних зобов'язань. Визначення протиправності порушення договірних зобов'язань відображається через порушення сторонами умов договору. На думку С.В. Заверухи, визначення протиправності через порушення зобов'язання є правильним, оскільки джерелом цивільного права визнаються як акти цивільного законодавства, так і договір [13, с. 43]. Варто зазначити, що порушення умов авторських договорів є розповсюдженим явищем. Серед основних причин порушення доцільно виділити: неправильне тлумачення чинного законодавства, неправильне застосування правових норм, недобросовісні дії сторін, низький рівень правової культури, особливо це спостерігається у відносинах авторів та осіб, які використовують авторські твори з метою отримання прибутку [14, с. 287].

Таким чином, протиправною дією як об'єктивною умовою виникнення цивільно-правової відповідальності є вчинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права. При цьому обов'язковою ознакою протиправності є закріплення таких порушень у Законі України «Про авторське право і суміжні права».

Розглянувши протиправну дію як одну з форм протиправної поведінки, слід повернутися до бездіяльності. Бездіяльністю є пасивна поведінка особи, що виражається у невиконанні тих дій, які вона повинна була і могла здійснити в конкретній ситуації [15, с. 468]. Прикладом протиправної бездіяльності в авторському праві можна навести невидання видавництвом твору за видавничим договором або нездійснення публічного виконання твору відповідно до постановочного договору. Також прикладом порушення майнових прав суб'єктів авторського права у формі бездіяльності є невіплата винагороди за використання відповідного об'єкта, яка передбачена договором про передачу майнових прав або договором з організацією колективного управління [16, с. 104].

Отже, протиправна поведінка як об'єктивна умова виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права може мати вияв через протиправні дії або бездіяльність. Така протиправна поведінка посягає на об'єктивне право (законодавство, договір) шляхом порушення чужих суб'єктивних прав.

Серед об'єктивних умов цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права важливе місце займає шкода, яка може бути майновою та немайновою.

Майнова шкода за порушення авторського права полягає у негативних наслідках від правопорушення. Варто погодитися з думкою С.Д. Гринько, яка вказує, що шкода є збиральною правовою категорією, оскільки включає до свого складу майнову і моральну шкоду, тоді як збитки є майновими втратами потерпілої особи, що відшкодовуються правопорушником у разі завдання майнової шкоди [17, с. 492–493]. В.В. Вітрянський збитками називає спричинені неправомірною поведінкою негативні наслідки в майновій сфері потерпілого [7, с. 514].

Законодавець збитки поділяє на реальні та упущену вигоду, де реальні збитки – це втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, а упущена вигода – доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (ст. 22 ЦК України) [18].

Що стосується авторського права, то, відповідно до ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», суб'єкти авторського права мають право подавати позови до суду про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником унаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій [9]. Недосконалість даної статті наводить на хибну думку, що збитками в авторському праві законодавець убачає лише упущену вигоду, дохід, отриманий від порушення, та компенсацію. Більш зрозумілою є наступна частина вказаної статті, у якій передбачено види судових рішень у разі подання позову про відшкодування збитків (матеріальної шкоди). Так, суд має право постановити рішення чи ухвалу про: б) відшкодування збитків; в) стягнення із порушника авторського права доходу, отриманого внаслідок порушення; г) виплату компенсації. Очевидно, що під «відшкодуванням збитків» розуміються як реальні збитки, так і упущена вигода, що передбачено ст. 22 ЦК України. Прикладом майнових збитків в авторському праві К.А. Флейшиц наводила не видану автором п'єсу, але повідомлену театру для переговорів про укладання постановочного договору, яку публічно

виконав театр без укладання такого договору та без сплати автору винагороди [19, с. 206].

Реальні збитки в авторському праві здебільшого розуміються в прямому значенні як знищення або пошкодження речі, у якій утілений об'єкт авторського права, до прикладу скульптуру, картину чи щось інше, що можна знищити чи пошкодити. Однак далеко не в кожному випадку «знищення» або «пошкодження» можна розуміти в прямому сенсі. Наприклад, літературним творам можна завдати пошкоджень шляхом їх перекручення, отже, як приклад реального збитку можна навести витрати потерпілого, що були зроблені у зв'язку з усуненням перекручень твору [20, с. 206]. Із указаного можна зробити висновок, що в авторському праві майнова шкода має більш широке розуміння: майнова шкода може бути завдана суб'єкту авторського права не лише через знищення або пошкодження речі, у якій утілений об'єкт авторського права, а й шляхом перекручення змісту твору, внесення змін до твору без відома автора.

У спеціальному законодавстві з авторського права щодо збитків особливий акцент ставиться на упущену вигоду. Так, ст. 34 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, що сторона, яка не виконала або неналежним чином виконала зобов'язання за авторським договором, зобов'язана відшкодувати іншій стороні всі збитки, у тому числі упущену вигоду [9]. Більше того, передбачено відшкодування збитків і самим автором, що передбачено ч. 2 ст. 34 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9]. Так, якщо автор не передав твір замовникові відповідно до умов авторського договору замовлення, він повинен відшкодувати замовникові збитки, у тому числі упущену вигоду.

Доходи, отримані від порушення авторського права, відрізняються від упущеної вигоди тим, що перші отримує порушник, а упущену вигоду недоотримає суб'єкт авторського права. У цьому разі потерпілий (позивач) має право вибрати, з яким позовом йому звертатися до суду – про стягнення з порушника авторського права доходу, отриманого внаслідок порушення, або ж про відшкодування реальних збитків чи упущеної вигоди. Очевидно, що вибір способу захисту залежатиме від більш вигідного для потерпілого відшкодування. Однак якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку із цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право (абз. 2 ч. 3 ст. 22 ЦК України) [18].

Виплата компенсації є спеціальним заходом цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, про що йтиметься у наступних параграфах. Однак правову природу компенсації вважаємо за необхідне розкрити саме в контексті шкоди як об'єктивної умови виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. Слід наголосити, що виплата компенсації передбачена лише за порушення авторських і суміжних прав.

Головною особливістю компенсації є те, що вона має місце, якщо лише доведений факт порушення авторського права, тоді як збитки та доходи, отримані від порушення, підлягають розрахунку. Так, А.С. Штефан указує, що відмінність компенсації від відшкодування збитків полягає у тому, що під час визначення розміру компенсації масштаб спричиненої шкоди не є головним та основним критерієм: окрім власне розміру шкоди, значення мають характер заподіяної шкоди, наслідки

та їх тривалість, ступінь вини заподіювача [21, с. 27]. Натомість для стягнення прибутку з відповідача, що був отриманий ним унаслідок порушення прав автора, необхідно спочатку довести наявність цих прибутків, що не завжди легко зробити [22, с. 173]. Таким прикладом може слугувати скопіювання твору образотворчого мистецтва без згоди автора; у разі якщо таку копію продано замість оригіналу, то природно, що автор утратив ту суму, яку він особисто отримав би за авторське повторення твору [23, с. 220].

Особливістю захисту авторського права є те, що потерпілий повинен вибрати лише один вид відшкодування майнової шкоди: або відшкодування збитків (реальні або упущена вигода), або стягнення доходу, отриманого внаслідок порушення, або ж виплату компенсації. Важливо додати, що І.С. Канзафарова таку можливість надання потерпілому права вибору способу захисту свого права вважає важливою юридичною гарантією реального захисту порушених прав та інтересів [24, с. 257].

За цивільним законодавством України шкода за порушення авторського права відшкодовується двома способами, передбаченими ст. 1192 ЦК України: грошове відшкодування або в натурі [18]. Із указаного можна зробити висновок, що в авторському праві спосіб відшкодування майнової шкоди залежить від двох обставин: 1) приналежність об'єкта авторського права до заміної або незамінної речі; 2) шкідливі наслідки. Якщо річ замінна, то потерпілий може вимагати відшкодування шкоди в натурі шляхом передання речі того ж роду та тієї ж якості або поладження пошкодженої речі. Наприклад, якщо було завдано фізичної шкоди твору автора (наприклад, пошкоджено глиняну скульптуру), то потерпілий зможе вимагати або ремонту такої речі, або відшкодування збитків. Якщо ж річ незамінна, то потерпілий вимагатиме лише відшкодування збитків, оскільки передання речі того ж роду та тієї ж якості або поладження пошкодженої речі буде неможливим. Це стосується здебільшого об'єктів авторського права в єдиному екземплярі. Наприклад, знищення єдиного рукопису твору, картини тощо.

Як влучно вказує А.С. Штефан, метою відшкодування збитків у будь-якому разі є грошове відновлення становища автора, створення такого становища, у якому власник авторського права знаходився б, якби порушення його права не відбулося [21, с. 26]. При цьому слід погодитися з думкою С.Д. Гринько, яка зазначає, що остаточний вибір способів відшкодування шкоди законодавець надає саме потерпілому, який сам має вибирати доцільність застосування натурального чи грошового способу відшкодування для найбільш повного захисту своїх порушених майнових прав [17, с. 489]. У будь-якому разі, як правильно свого часу вказував О.С. Іоффе, потерпілому, як правило, зручніше одержати грошову компенсацію, ніж предмет, відновлений самим завдавачем або наданий взамін знищеному [25, с. 786].

Підсумовуючи усе зазначене вище, необхідно дійти висновку, що до складу майнової шкоди за порушення авторського права входять: 1) реальні збитки; 2) упущена вигода; 3) дохід, отриманий унаслідок порушення; 4) компенсація. Шкода відшкодовується двома способами залежно від об'єкту посягання: грошове відшкодування або в натурі.

Поняття шкоди також застосовується для визначення наслідків правопорушення, які виражаються у пошкоджені

або знищені майна потерпілого, у разі заподіяння каліцтва чи смерті, для визначення душевних, моральних страждань та переживань особи, яка ще називається «моральна шкода». Зазначені негативні наслідки настають за порушення належних потерпілому майнових або особистих немайнових прав [24, с. 243]. Р.О. Стефанчук характеризує моральну шкоду як негативні наслідки немайнового характеру, заподіяні фізичній особі внаслідок завданих їй страждань у зв'язку з порушенням її прав чи інтересів або загрозою вчинення такої поведінки [26, с. 223].

Відповідно до ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», у разі порушення будь-якою особою авторського права суб'єкта, права яких порушено, мають право звертатися до суду з позовом про відшкодування моральної (немайнової) шкоди [9]. Так, С.І. Шимон моральну шкоду розглядає через негативні емоції, які можуть сягнути такого кількісного та якісного стану, що, наприклад, для людини творчої професії це може бути втрата творчого натхнення [27, с. 7].

Найчастіше у разі порушення авторського права моральна шкода має свій вияв через приниження честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи (п. 4 ч. 2 ст. 23 ЦК України) [18]. Дане положення переважно стосується честі і репутації автора. Так, шкодою для честі і репутації автора є перекручення, спотворення чи інша суттєва зміна твору або посягання на нього (п. 4 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [9]. Таким чином, моральна (немайнова) шкода в авторському праві полягає у душевних стражданнях, спричинених утратами немайнового характеру, яких завдано автору твору або іншому суб'єкту авторського права на твір неправомірними діями чи бездіяльністю фізичних, юридичних осіб, які порушують його особисті немайнові права або посягають на виключні майнові права, а також принижують честь, гідність, ділову репутацію автора твору або іншого суб'єкта авторського права [20, с. 210].

Що стосується юридичної особи, то це може бути приниження її ділової репутації. Ділова репутація юридичної особи базується на оцінці її як учасника суспільного життя, контрагента, суб'єкта на ринку товарів та послуг, а тому зниження ділової репутації потенційно несе в собі виникнення шкоди майнової, виступає її передвісником, а відповідно майнова шкода стає неминучим наслідком порушення ділової репутації [28, с. 282–283].

Підсумовуючи дві зазначені вище об'єктивні умови виникнення цивільно-правової відповідальності, слід указати на причинно-наслідковий зв'язок між дією або бездіяльністю (причина) та шкодою (наслідок). На підтвердження цього В.П. Грібанов писав, що причинний зв'язок є необхідним зв'язком між явищами, за якого одне явище (причина) передусім іншому (наслідку) і породжує його [29, с. 336]. В.В. Луць вказує, що протиправна дія або бездіяльність заподіювача є причиною, а збитки, що виникли у потерпілої особи, – наслідком протиправної поведінки заподіювача [30, с. 702]. Є.О. Харитонов розглядає причинний зв'язок як взаємозв'язок, що об'єктивно існує між явищами, за якого одне з них із необхідністю породжує інше [31, с. 510].

В авторському праві причинно-наслідковий зв'язок прослідковується між дією або бездіяльністю порушника авторського права та шкодою, яка була завдана автору (або іншим особам, які володіють майновими авторськими правами).

У разі якщо цивільно-правова відповідальність за порушення авторського права настає внаслідок порушення умов договору, то причинно-наслідковий зв'язок є обов'язковою умовою лише у разі наявності збитків.

Висновки. Об'єктивними умовами виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права є протиправна поведінка, завдання шкоди та причинно-наслідковий зв'язок.

Протиправна поведінка у разі порушення авторського права може знаходити свій вияв через дію або бездіяльність, які порушують норми об'єктивного права, що посягає на чуже суб'єктивне авторське право. Особливістю протиправної поведінки у сфері авторського права є вичерпний перелік протиправних дій у законі. Протиправна бездіяльність у разі порушення авторського права може мати місце, якщо особа повинна була і могла б діяти встановленим чином.

Шкода за порушення авторського права може бути майновою та немайновою (моральною). Майновою шкодою за порушення авторського права є: 1) реальні збитки; 2) упущена вигода; 3) дохід, отриманий унаслідок порушення; 4) компенсація. Майнова шкода за порушення авторського права відшкодовується двома способами: як грошове відшкодування та в натурі. Спосіб відшкодування майнової шкоди за порушення авторського права залежить від приналежності об'єкта авторського права до заміної або незамінної речі та шкідливих наслідків.

Моральна шкода у разі порушення авторського права означає наявність шкідливих наслідків нематеріального характеру, наприклад через приниження честі та гідності фізичної особи (автора), а також ділової репутації фізичної або юридичної особи (автора, осіб, які володіють майновими авторськими правами), душевні страждання автора (втрата натхнення, негативні емоції, які впливають на написання твору, апатія тощо).

Підсумовуючи дві вказані вище об'єктивні умови виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, слід додати ще одну умову – причинно-наслідковий зв'язок. В авторському праві причинно-наслідковий зв'язок прослідковується між дією або бездіяльністю порушника авторського права та шкодою, яка була завдана автору (або іншим особам, які володіють майновими авторськими правами).

Література:

1. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 5. 736 с.
2. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. С.О. Харитонов. Харків : Одісей, 2006. 1200 с.
3. Иоффе О.С. Избранные труды : в 4-х т. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2003. Т. 1. 574 с.
4. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских права. Москва : Статут, 2000. 411 с.
5. Заїка Ю.О. Українське цивільне право : навчальний посібник. Київ : Істина, 2005. 312 с.
6. Братусь С. . Субъекты гражданского права. Москва : Госюриздат, 1950. 367 с.
7. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества ; изд. доп., стереотип. Москва : Статут, 2002. 780 с.
8. Харитонов С.О., Харитонов О.І. Цивільні правовідносини : навчальний посібник. Київ : Істина, 2008. 304 с.
9. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

10. Вахонєва Т.М. Авторське право і суміжні права в Україні : навчальний посібник ; 2-е вид. Київ : Дакор, 2019. 576 с.
11. Штефан А.С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 150 с.
12. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців : монографія / за заг. ред. В.В. Луця. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 256 с.
13. Заверуха С.В. Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2015. 217 с.
14. Вахонєва Т.М. Відповідальність за невиконання авторського договору. *Держава і право*. 2011. Вип. 52. С. 285–291.
15. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник ; 3-є вид. Київ : Алерта, 2012. 524 с.
16. Кочина О.С. Порядок відшкодування моральної немайнової шкоди при порушенні авторських та суміжних прав в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2017. 264 с.
17. Гринько С.Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція : монографія. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.
18. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
19. Антимонов Б.С., Флейшиц Е.А. Авторское право. Москва : Юридическая литература, 1957. 280 с.
20. Кетрарь А.А. Особливості відшкодування майнової та немайнової (моральної) шкоди в авторському праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. С. 205–212.
21. Штефан А.С. Відшкодування майнової шкоди як спосіб захисту авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 1. С. 24–34.
22. Афанасьєва К.О. Авторське право. Практичний посібник. Київ : Атіка, 2006. 224 с.
23. Гордон М.В. Советское авторское право. Москва : Госюриздат, 1955. 232 с.
24. Канзафарова І.С. Теоретичні основи цивільно-правової відповідальності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2007. 453 с.
25. Иоффе О.С. Избранные труды : в 4-х т. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2003. Т. III. 837 с.
26. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві: поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2007. 626 с.
27. Шимон С.І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 1998. 17 с.
28. Цивільне право України : підручник : у 2-х т / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, І.В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасиво-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Київ : Юрінком Інтер, 2007. Т. 1. 480 с.
29. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва : Статут, 2000. 411 с.
30. Цивільне право України : підручник : у 2-х кн. / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт та ін. ; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. Київ : Юрінком Інтер, 2002. Кн. 1. 720 с.
31. Харитонов С.О., Саниахметова Н.О. Цивільне право України : підручник. Київ : Істина, 2003. 776 с.

Romas D. Objective conditions for the occurrence of civil liability for copyright infringement

Summary. The article is devoted to determining the objective conditions for the occurrence of civil liability for copyright infringement, which are illegal behavior, harm and causation.

It is noted that the forms of illegal behavior are action and inaction. An illegal act is the active behavior of the infringing person, which is aimed at infringing objective and (or) subjective copyright. Unlawful inaction in copyright is a passive behavior of a person, which is expressed in failure to perform those actions that he should and could have performed in a particular situation.

Damage, as one of the objective conditions for the occurrence of civil liability for copyright infringement, can be property or non-property. Property damage for copyright infringement is the negative consequences of the offense. It is concluded that copyright property damage has a broader meaning - property damage can be caused to the subject of copyright not only by destroying or damaging the thing in which the object of copyright is embodied, but also by distorting the content of the work, making changes to the work without the knowledge of the author. It is analyzed that the peculiarity of copyright protection is that the victim must choose only one type of compensation for property damage - or compensation for damages (real or lost profits), or recovery of income from the violation, or payment of compensation. Payment of compensation is a special measure of civil liability for infringement of copyright and is provided only for infringement of copyright and related rights.

Copyright damage is compensated in two ways, depending on the object of encroachment - monetary compensation or in kind. It is proved that in copyright the method of compensation for property damage depends on two circumstances: 1) the belonging of the object of copyright to a replacement or irreplaceable thing; 2) harmful effects. If the thing is replaceable, the victim may claim compensation in kind by transferring the thing of the same kind and quality or repairing the damaged thing. If the thing is irreplaceable - the victim will only demand compensation for damages, as the transfer of the thing of the same kind and the same quality or repair of the damaged thing will be impossible.

Moral damage in the case of copyright infringement is manifested through the humiliation of the honor and dignity of the individual, as well as the business reputation of the individual or legal entity.

The causal link between an act or omission (cause) and harm (consequence) is also an objective condition for the occurrence of civil liability for copyright infringement. In copyright, a causal link is traced between the act or omission of a copyright infringer and the damage caused to the author (or other copyright holders).

Key words: civil liability, copyright, misconduct, property damage, compensation, non-pecuniary damage, causation.